

ALINA ZAWACKA

STOSUNEK TRZECIOKLASISTÓW RÓŻNYCH ŚRODOWISK DO UTWORÓW DZIENNIKARSKICH PREZENTOWANYCH NA ŁAMACH „PŁOMYCZKA”

Uzasadnienie celowości badań

Już podczas studiów w bydgoskiej WSP zwróciłam uwagę na bogatą zawartość czasopism dla dzieci. Tematyka większości tekstów doskonale korespondowała z treściami programu nauczania. Jednak podczas licznych hospitacji tylko kilka razy spotkałam się z wykorzystaniem czasopism na lekcjach. Nauczyciele tłumaczyli ten fakt trudnościami w dostępie do prasy i brakiem opracowań dotyczących tej kwestii. To skłoniło mnie do zajęcia się w mojej pracy magisterskiej prasą dla dzieci. Przygotowując się do pisania pracy próbowałam dotrzeć do jak największej ilości publikacji. Najczęściej autorzy zajmowali się czasopismami na tle całości literatury dla dzieci¹. Kilku poświęciło prasie swoje artykuły², a z pozycji zwartych można właściwie wymienić tylko J. Papuzińskiej *Wychowawczą rolę prasy dziecięcej*³. Tyle jeśli chodzi o merytoryczne ujęcie tematu. Nieco więcej autorów dawało w swoich artykułach metodyczne wskazówki dotyczące wykorzystania czasopism na lekcjach⁴.

Właśnie skromny zakres literatury poświęconej prasie dla dzieci był powodem, że za cel mojej pracy obrałam poznanie stosunku dzieci do form publicystycznych drukowanych w czasopismach dla dzieci⁵.

Założenia badawcze

Dziennikarskie formy przekazu stanowią bardzo specyficzny typ piśmiennictwa. Dlatego postanowiłam zbadać stosunek uczniów do obydwu rodzajów dziennikarskich: publicystyki i informacji oraz niektórych ich gatunków. Ich klasyfikację i charakterystykę można znaleźć w opracowaniach, które podaję w przypisach⁶.

Przystępując do badań postanowiłam odpowiedzieć na następujące problemy:

1. Jaki jest stosunek badanej populacji do form dziennikarskich zamieszczanych w czasopismach dla dzieci i czy mają na niego wpływ treść, grafika, rodzaj i gatunek dziennikarski oraz forma pracy z danym tekstem?
2. Czy na stosunek do tekstów dziennikarskich ma wpływ środowisko?
3. Czy istnieją różnice w preferowaniu poszczególnych form dziennikarskich przez dziewczęta i chłopców?

4. Jaki jest stosunek dzieci do tekstów dziennikarskich na tle zainteresowania innymi formami przekazu słownego?

Ponieważ większość tekstów dziennikarskich zamieszczanych w czasopiśmie dla dzieci z klas I–III można znaleźć w „Płomyczku”, postanowiłam swoje badania ograniczyć do tego periodyku, a co za tym idzie do uczniów klas trzecich. Przeprowadziłam je w jednej ze szkół bydgoskich i w jednej szkole na wsi.

Podczas badań, wykorzystując różne formy pracy, na kilku kolejnych lekcjach przedstawiłam dzieciom 12 tekstów dziennikarskich, różnorodnych co do rodzaju, gatunku, treści i grafiki. Na ostatniej godzinie, przypomniawszy krótko te elementy poszczególnych utworów, posługując się kwestionariuszem ankiety, zadałam dzieciom następujące pytania o charakterze zamkniętym:

1. Jakie utwory z 12 prezentowanych na lekcjach podobają Ci się najbardziej? Podkreśl najwyżej cztery.
2. Co ci się podoba bardziej: bajki, baśnie, opowiadania, wiersze, czy te utwory, które czytaliśmy na lekcjach?

Poniżej przedstawiam krótką charakterystykę utworów wykorzystanych w badaniach.

Tabela 1. Charakterystyka wykorzystanych w badaniach utworów dziennikarskich

Lp.	Autor i tytuł	Rodzaj i gatunek dziennikarski	Tematyka	Źródło pochodzenia
1	2	3	4	5
1	M. Czernik <i>Zakład kartofla</i>	publicystyka wywiad	– informacje nt. uprawianych odmian ziemniaków i produktów z nich otrzymywanych	1987 nr 18
2	T. Chudy, <i>750-lecie miasta Płocka</i>	publicystyka esej	– informacje dotyczące historii i teraźniejszości Płocka	1987 nr 19
3	E. Brzoza, tekst o Marii Kownackiej	informacja lokalna	– fakty z życia i twórczości M. Kownackiej	1987 nr 19
4	J. Cypel <i>Lot – em bliżej...</i>	publicystyka reportaż	– relacja z lotu do Madrytu informacja o pracy załogi i wyposażeniu samolotu	1987 nr 21
5	J. Cypel <i>Madryt</i>	publicystyka reportaż	– wiadomości o Madrycie	1987 nr 22
6	E. Brzoza, tekst o <i>Frosi i H. Alischu</i>	informacja zagraniczna	– informacja o niemieckim czasopiśmie dla dzieci i grafiku w nim pracującym	1987 nr 23

1	2	3	4	5
7	A. Siwkiewicz <i>Węże morskie</i>	publicystyka artykuł	– wiadomości dotyczące budowy i fizjologii węży morskich oraz legendarne- go potwora z Loch Ness	1987 nr 24
8	A. Olszewska, <i>Metro w War- szawie</i>	publicystyka artykuł	– historia i przyszłość war- szawskiego metra	1988 nr 2
9	Ciekawostki o Warszawie z działu <i>A to ciekawe</i>	informacja lokalna	– informacje o osobliwo- ściach Warszawy	1988 nr 2
10	J. Zięba, <i>Warszawski most średnicowy</i>	publicystyka artykuł	– historia warszawskiego mostu kolejowego	1988 nr 2
11	A. Pawłowska, <i>Zimowe kwiaty</i>	publicystyka artykuł	– wiadomości o roślinach, które kwitną wczesną wiosną	1988 nr 4
12	dr L.M. Krześniak <i>Telewizja, kom- puter, oczy</i>	publicystyka artykuł	– informacje o wpływie audiowizualnych środ- ków technicznych na zdrowie	1988 nr 7

Prezentacja wyników badań

1. Stosunek badanej populacji do utworów dziennikarskich

Największą popularnością wśród badanych przeze mnie uczniów cieszył się artykuł dra L.M. Krześniaka *Telewizja, komputer, oczy* (46,2 %). 38,5 % dzieci wybrało *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej, a 36,6 % informacje z działu *A to ciekawe*, dotyczące Warszawy.

Średnio popularne były następujące utwory: informacja o Marii Kownackiej E. Brzozy (30,8 %), *Węże morskie* A. Siwkiewicz (30,8 %), tekst o *Frosi i H. Alischu* E. Brzozy (28,9 %), *Zakład Kartofla* M. Czernik (23,1 %), *Lot – em bliżej...* J. Cypla (19,2 %), *Zimowe kwiaty* A. Pawłowskiej (17,3 %).

Najmniej dzieci zainteresowało się reportażem *Madryt* J. Cypla (13,5 %), esejem *750 – lecie miasta Płocka* I. Chudego (9,6 %), oraz artykułem *Warszawski most średnicowy* J. Zięby (8,6 %).

Moim zdaniem zainteresowanie artykułem dra L.M. Krześniaka wynika z jego tematyki. Sądzę jednak, że dzieci zaciekały się nie tyle wpływem technicznych środków audiowizualnych na zdrowie, co samymi urządzeniami, wśród których znalazł się także komputer. Fotografie towarzyszące tekstowi zajmowały wprawdzie dużo miejsca, ale były jednobarwne i nie sądzą, aby miały większy wpływ na wybór tego artykułu.

Zainteresowanie wiadomościami o Warszawie zamieszczonymi w utworze A. Olszewskiej *Metro w Warszawie* oraz w rubryce pt. *A to ciekawe* spowodowane jest ciągłym niedosytem informacji o stolicy. Z pewnością na popularność tych tekstów nie miała znaczącego wpływu forma pracy z nimi. Na tych samych dwóch godzinach zaprezentowałam uczniom także artykuł o tematyce historycznej J. Zięby *Warszawski most średnicowy*, który wybrało tylko 9,6 % respondentów.

Niewielką popularność reportażu podróżniczego J. Cypla *Madryt* trudno wytłumaczyć. Reportaż *Lot-em bliżej...* tego samego autora zainteresował umiarkowaną liczbę uczniów (19,2 %). Obydwa utwory zostały zilustrowane licznymi, dużymi i barwnymi fotografiami. Z badań J. Połomskiej⁸ i G. Jargiło⁹ wynika, że popularność beletrystyki podróżniczej jest dosyć duża. Być może mimo ciekawej tematyki publicystyka, która pozbawiona jest opisów barwnych przygód, nie odpowiada młodemu odbiorcy. Moim zdaniem ci uczniowie, którzy wybrali te utwory, zrobili to ze względu na formę pracy z nimi: pisanie opowiadania pt. *Wymarzona podróż samolotem* i oglądanie slajdów z Madrytu oraz dzięki barwnym fotografiom.

Małe zainteresowanie artykułem J. Zięby pt. *Warszawski most średnicowy* (9,6 % – ostatnie miejsce co do ilości wyborów) można wytłumaczyć jego tematyką, która jest trudna do percepcji dla uczniów klas niższych.

Esej T. Chudego *750-lecie miasta Płocka* dostarcza wielu treści o tematyce społecznej. Są one dosyć dalekie dziecięcemu poznaniu, zarówno pod względem czasowym jak i przestrzennym.

2. Wpływ środowiska na opinie o tekstach dziennikarskich

Na popularność tekstów dziennikarskich wśród dzieci bez wątpienia ma wpływ środowisko.

Największym powodzeniem w mieście cieszyły się artykuły *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej (54,2 %) i *Telewizja, komputery, oczy* dra L.M. Krześniaka (45,8 %).

Mniejsze zainteresowanie w Bydgoszczy wzbudziły następujące teksty: *Lot-em bliżej...* J. Cypla (33,3 %), informacje o *Frosi i H. Alischu* E. Brzozy (29,2 %), ciekawostki o Warszawie z działu *A to ciekawe* (25 %), *Zakład kartofla* M. Czernik, wiadomości o Marii Kownackiej E. Brzozy, *Madryt* J. Cypla, *Węże morskie* A. Siwkiewicz (po 20,3 %).

Najmniej popularne w mieście utwory dziennikarskie to: *Warszawski most średnicowy* J. Zięby (4,2 %), *Zimowe kwiaty* A. Pawłowskiej (8,3 %), *750-lecie miasta Płocka* T. Chudego (12,5 %).

Wśród dzieci wiejskich najczęściej głosowało na następujące teksty: ciekawostki o Warszawie z działu *A to ciekawe*, *Telewizja, komputer, oczy* dra L.M. Krześniaka (po 46,4 %), informacje o Marii Kownackiej E. Brzozy, *Węże morskie* A. Siwkiewicz (po 39,3 %).

Nieco mniejsze zainteresowanie wzbudziły: tekst o *Frosi i H. Alischu* E. Brzozy (28,6 %), *Zakład kartofla* M. Czernik, *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej, *Zimowe kwiaty* A. Pawłowskiej (po 25,0 %), *Warszawski most średnicowy* J. Zięby (14,3 %).

Mało popularne tematy dziennikarskie na wsi to: *750-lecie miasta Płocka* T. Chudego, *Lot-em bliżej ...*, *Madryt* J. Cypla (po 7,1 %).

Artykuł *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej cieszył się dużo mniejszą popularnością na wsi (25 %) niż w mieście (54,2 %). Jest to prawdopodobnie związane z tym, że uczniowie z Bydgoszczy są o wiele częściej narażeni na niedostatki miejskiej komunikacji i dzięki temu umieją doskonale docenić korzyści płynące z miejskiej kolei podziemnej.

Artykuł *Telewizja, komputer, oczy* dra L.M. Krześniaka (miasto – 45,8 %, wieś – 46,4 %) cieszył się dużym zainteresowaniem w obydwu środowiskach z przyczyn, o których już pisałam.

Popularność wiadomości o Warszawie z działu *A to ciekawe* na wsi – 46,4 % (miasto 25 %) można tłumaczyć tym, że dzieci wiejskie mają znacznie utrudniony dostęp do dóbr kultury materialnej i duchowej. Dlatego informacje związane ze środowiskiem miejskim, także z Warszawą, są dla nich tak atrakcyjne.

Prawdopodobnie historyczna tematyka artykułu J. Zięby *Warszawski most średnicowy* zniechęciła do niego dzieci z miasta (4,2 %) i ze wsi (14,3 %). Ten fakt potwierdza wyniki badań uzyskane przez G. Jargiło¹⁰ i M. Kątnego¹¹.

Dużo mniejsza popularność reportażu podróżniczych wśród uczniów ze wsi (po 7,1 %), niż u ich kolegów w mieście (33,3 %, 20,8 %) jest prawdopodobnie spowodowana tym, że dzieci ze środowiska wiejskiego podróżują znacznie rzadziej i dlatego ta tematyka jest im bardziej odległa. Trudność w percepcji stanowiło też nowe słownictwo.

Esej T. Chudego uzyskał aprobatę wśród zdecydowanej mniejszości uczniów na wsi (7,1 %) i w mieście (10,5 %). O domniemanych przyczynach tego faktu pisałam wcześniej.

3. Znaczenie płci w wyborze poszczególnych utworów informacyjnych i publicystycznych

Płeć jest zmienną, która w istotny sposób wpływa na stosunek dzieci do utworów dziennikarskich.

Najbardziej popularne utwory wśród dziewcząt to: informacja o Warszawie z działu *A to ciekawe* (48,2 %), *Telewizja, komputer, oczy* dra L.M. Krześniaka (44,8 %), *Zakład kartofla* M. Czernik, *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej, tekst o Marii Kownackiej E. Brzozy (po 37 %).

Nieco mniej dziewczynki zainteresowało się artykułami A. Pawłowskiej *Zimowe kwiaty* (29,6 %) i A. Siwkiewicz *Węże morskie* (25,9 %) oraz informacjami o *Frosi i H. Alischu* E. Brzozy (22,2 %).

Najmniejszą popularnością cieszyły się następujące utwory: *Lot-em bliżej ... i Madryt* J. Cypla (po 14,8 %), *750-lecie miasta Płocka* T. Chudego, *Warszawski most średnicowy* J. Zięby (po 3,7 %).

Chłopcom najbardziej podobały się: artykuł dra L.M. Krześniaka *Telewizja, komputer, oczy* (48,0 %) i A. Olszewskiej *Metro w Warszawie* (40,0 %), A. Siwkiewicz *Węże morskie* oraz informacje o *Frosi i H. Aliszu* (po 36,0 %).

Mniejsze zainteresowanie wzbudziły ciekawostki o Warszawie z działu *A to ciekawe*, *Lot-em bliżej ...* J. Cypla, tekst o M. Kownackiej E. Brzozy (po 24,0 %) oraz *750-lecie miasta Płocka* T. Chudego i *Warszawski most średnicowy* J. Zięby (po 16,0 %).

Tylko 12,0 % chłopców wybrało reportaż *Madryt* J. Cypla, 8,0 % *Zakład kartofla* M. Czernik, a 4,0 % *Zimowe kwiaty* A. Pawłowskiej.

Dziewczęta i chłopcy mieli w miarę podobne poglądy na temat tylko trzech utworów: artykułów *Telewizja, komputer, oczy* dra L.M. Krześniaka (dziewczęta – 44,4 %, chłopcy – 48,0 %), *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej (odpowiednio 37,0 % i 40,0 %) oraz reportażu *Madryt* J. Cypla (odpowiednio 14,8 % i 12,0 %). Ograniczona objętość artykułu nie pozwala mi omówić możliwych przyczyn znacznych różnic w przypadku pozostałych dziewięciu tekstów.

4. Ocena utworów dziennikarskich na tle zainteresowania innymi formami przekazu słownego z „Płomyczka”

Większość dzieci preferuje formy dziennikarskie (44,3 %). 34,6 % respondentów woli teksty literackie, a 21,1 % uczniów stanowią niezdecydowani.

Utwory dziennikarskie cieszą się większym powodzeniem u chłopców (48,0 %) niż u dziewcząt (40,7 %). Również 40,7 % uczennic woli literaturę piękną, a 18,6 % nie preferuje żadnej z tych form przekazu słownego (chłopcy 24,0 %). 28,0 % chłopców jest zainteresowanych literaturą piękną.

W mieście teksty dziennikarskie cieszą się znacznie większym zainteresowaniem niż na wsi (odpowiednio 70,2 % i 25,2 %). 51,2 % uczniów wiejskich, a tylko 8,4 % miejskich, woli literaturę piękną. Po 21,4 % dzieci z obydwu środowisk nie preferuje żadnej formy przekazu słownego.

Powyższe fakty świadczą o rosnącej u dzieci klas niższych potrzebie realizmu, która jest silniejsza u badanych w mieście i u chłopców. Dziewczęta i uczniowie ze wsi odczuwają nadal silną potrzebę fantazjowania.

Wnioski i problemy do dalszych badań

Wyniki badań okazały się niezupełnie zgodne z moimi przewidywaniami.

Stosunek dzieci do form dziennikarskich można ocenić jako pozytywny. Jednakże w niewielkim stopniu wpływa nań szata graficzna. Dwa reportaże podróźnicze opatrzone bardzo ciekawymi fotografiami cieszyły się niewielkim zainteresowaniem, a materiał z działu *A to ciekawe* zupełnie pozbawiony ilustracji zdobył dużą popularność.

Niewielki wpływ na stosunek do tekstów miała też forma pracy z utworem. Za przykład może posłużyć następujący fakt. Na dwóch godzinach pracy–techniki, podczas których uczniowie wykonywali z papieru model wiaduktu, zaprezentowałam im trzy utwory: artykuły J. Zięby *Warszawski most średnicowy* i A. Olszewskiej *Metro w Warszawie* oraz informacje z działu *A to ciekawe*. Dwa ostatnie utwory wzbudziły bardzo duże zainteresowanie, natomiast pierwszy znikome.

Wniosek, iż na stosunek uczniów do form dziennikarskich nie ma wpływu ani szata graficzna, ani forma pracy z nimi, pozwala przypuszczać, że o popularności tekstów decyduje rodzaj i gatunek dziennikarski oraz treść.

Największym zainteresowaniem cieszyła się informacja dziennikarska, a z gatunków publicystycznych artykuł *Telewizja, komputer, oczy* dra L.M. Krześniaka, *Metro w Warszawie* A. Olszewskiej), choć niektóre teksty tego gatunku cieszyły się mniejszym lub wręcz znikomym zainteresowaniem (np. *Zimowe kwiaty* A. Pawłowskiej, *Warszawski most średnicowy* J. Zięby). Niewielu uczniom podobał się esej (*750-lecie miasta Płocka* T. Chudogo) oraz reportaż podróżniczy (*Madryt, Lot–em bliżej ...* J. Cypla).

Biorąc pod uwagę treści przekazu największe zainteresowanie zdobyły wiadomości dotyczące stolicy oraz związane z wpływem na zdrowie technicznych środków audiowizualnych.

Znacznie mniejszą popularnością cieszą się treści podróżnicze i historyczne.

Można z tego wysnuć wniosek, że uczniowie najczęściej wybierają teksty poruszające tematy znane i lubiane, natomiast utwory o problematyce dalekiej czasowo i przestrzennie obcej uczniom klas początkowych nie cieszą się u dzieci powodzeniem.

Fakt znacznego zainteresowania dzieci formami dziennikarskimi należałoby umiejętnie wykorzystać w praktyce szkolnej podczas realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego na wszystkich przedmiotach, od języka polskiego począwszy, a na kulturze fizycznej skończywszy.

Zagadnienie pracy z czasopiśmie jest bardzo zaniedbane. Aby to uległo zmianie potrzebna jest popularyzacja pracy wśród dzieci, nie tylko na godzinach bibliotecznych, ale również na zajęciach pozalekcyjnych i w domu. Jest to niezbędny warunek do tego, aby realizować program nauczania nie tylko w oparciu o podręczniki, ale także o czasopisma dostarczające zawsze aktualnej wiedzy. Systematyczne stosowanie prasy dla dzieci w pracy szkolnej i dobre zaznajomienie się ze strukturą periodyków pozwoli na ich efektywne wykorzystanie w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Program wyraźnie określa jedną z treści kształcenia, jaką jest zbiorowe i indywidualne czytanie czasopism oraz wdrażanie do ich lektury. Dlatego warto by może rozważyć możliwość zagospodarowania w planie nauczania czasu na pracę z czasopiśmie w wielorakim aspekcie, np. w formie uzupełniania wiedzy przekazanej na danej jednostce tematycznej i odwrotnie, jako przygotowanej do mającej nastąpić lekcji. Byłoby to celowe przygotowanie do samokształcenia, będącego obecnie bardzo ważnym czynnikiem uzupełniania wiedzy i aktywnego samodzielnego jej zdobywania, a co za tym idzie kształtowania osobowości człowieka przez całe jego życie.

Należy zmienić nastawienie uczniów do czasopism tak, aby nie traktowali ich wyłącznie jako źródła rozrywki, ale również dostrzegli w nich bogate źródło informacji, które można wykorzystać w szkole, w kółkach zainteresowań i w kontaktach z rówieśnikami.

Nauczyciele powinni zrozumieć, że czytelnictwo prasy należy w uczniach rozbudzić tak samo jak budzimy w nich miłość do książek.

Po przejrzeniu literatury dotyczącej badań nad czytelnictwem czasopism przez dzieci klas I–III oraz po analizie wyników moich badań doszłam do wniosku, że należałoby tę dziedzinę wzbogacić, przeprowadzając dalsze badania dotyczące tego problemu. Szczególnie interesują mnie dokładniejsze dane, dotyczące tekstów dziennikarskich w prasie dla dzieci. Z tym zagadnieniem, mimo moich usilnych starań, nie spotkałam się wcale w całej fachowej literaturze, do której udało mi się dotrzeć. W związku z tym poniżej przedstawiam niektóre problemy, które warto by zbadać:

1. Możliwości wykorzystania utworów dziennikarskich w czasopismach dla dzieci podczas realizacji zadań procesu dydaktyczno-wychowawczego w klasach niższych.
2. Sposoby wykorzystania tekstów dziennikarskich na lekcjach przez nauczycieli kl. I–III.
3. Wpływ pracy z dziennikarskimi formami przekazu na lekcjach na rozwój zainteresowań uczniów.
4. Wpływ form dziennikarskich o tematyce przyrodniczej na czytelnictwo książek popularno-naukowych z tej dziedziny.

Prasa dla dzieci to bardzo ważna dziedzina twórczości, przede wszystkim ze względu na swą aktualność i różnorodność materiałów tekstowych i graficznych. Czas najwyższy, aby zajęła w życiu dzieci należną jej pozycję. Jest to zadanie dla nauczycieli, a także dla rodziców, dla szkół, świetlic i harcówek. Badania nad stosunkiem uczniów do utworów, ilustracji, rozrywek umysłowych itd. oraz nad ich zainteresowaniami związanymi z czasopismami dostarczyłyby cennych wskazówek dla zespołów redakcyjnych tychże periodyków.

Być może, aby zwiększyć popularność czasopism dla dzieci, należałoby rozpowszechniać je również w szkole? Można mieć nadzieję, że tego typu działania sprawią, że nauczyciele, rodzice i dzieci docenią korzyści wynikające z czytania czasopism.

PRZYPISY

- ¹S. Frycie: *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945–70*. Warszawa WSiP 1978
Pół wieku przyjaźni z dzieckiem i szkołą 1921–1971. Red. S. Aleksandrak. Warszawa NK 1972
- ²S. Frycie: *Czasopisma dla dzieci i młodzieży okresu powojennego 1945–70*. *Kwartalnik Historii Prasy Polskiej* 1977 nr 3
A. Bańkowska: *Pół miliona Płomyczków*. *Poradnik Bibliotekarza*, 1963 nr 4
- ³J. Papużyńska: *Wychowawcza rola prasy dziecięcej*. Warszawa PWN 1972

- ⁴S. Aleksandrak: Czasopisma dla dzieci i młodzieży w nauczaniu języka polskiego. Praca Szkolna, 1949 nr 3
Z. Dzida: Znaczenie czasopism w wyrabianiu nawyków czytelniczych. Kwartalnik Nauczyciela, 1988 nr 1
- ⁵Szczegółowe opracowanie problemów podjętych w niniejszym artykule zawarłam w mojej pracy magisterskiej: Alina Zawacka: Stosunek uczniów klas początkowych do utworów publicystycznych zamieszczanych w czasopismach dla dzieci. Maszynopis pracy magisterskiej napisanej w Zakładzie Nauczania Początkowego WSP w Bydgoszczy, pod kierunkiem dr Krystyny Lenartowskiej. Bydgoszcz 1989
- ⁶Dydaktyka ćwiczeń w mówieniu i pisaniu. Opr. J. Bar. Opole WSP 1982
Encyklopedia wiedzy o prasie. Red. J. Maślanka. Wrocław Ossolineum 1976
M. Szulczewski: Publicystyka, problemy teorii i praktyki. Warszawa PWN 1976
- ⁷Wszystkie utwory zamieszczone zostały w czasopiśmie dla dzieci „Płomyczek”
- ⁸J. Połomska: Stymulowanie zainteresowań dzieci. Praca magisterska. Maszynopis. Bydgoszcz WSP 1981
- ⁹G. Jargiło: Zainteresowania czytelnicze dzieci. Życie Szkoły. 1988 nr 7/8
- ¹⁰Ibidem
- ¹¹M. Kątny: Zainteresowania czytelnicze dzieci w młodszych klasach szkoły podstawowej. Zbiórca Szkoła Gminna 1981 nr 6

HALTUNG DER SCHÜLER DER DRITTEN KLASSE AUS VERSCHIEDENER GESELLSCHAFTSGRUPPEN ZU JOURNALISTISCHEN WERKEN DER ZEITSCHRIFT „PŁOMYCZEK” („FLÄMMCHEN”)

Zusammenfassung

Die Untersuchungen der Verfasserin führen sie zu einer Folgerung, daß wegen der Erkenntnis – und Informationsvorteile auch in niedrigeren Klassen die journalistischen Werke in größerem Maß popularisiert werden sollen.